

VEZETÉS, IRÁNYÍTÁS

Munka- és rendszer-szervezés, értékelés**99/388**

NUZZO, David: Don't outsource it. Do it! = Libr.J. 124.vol. 1999. 8.no. 46-48.p.

Ne adjuk ki, inkább csináljuk meg!*Bérmunka kiadása; Ésszerűsítés; Gazdaságosság-könyvtárban*

Azért nem akarjuk külső vállalkozóval elvégeztetni az egyes tennivalókat, mert meggyőződésünk szerint magunk jobb minőségű munkára vagyunk képesek. Manapság azonban ez a szempont egyedül nem áll meg; nem elég jobban, de hatékonyabban is kell dolgozni, hogy a vállalkozóval szemben versenyképes legyen a könyvtáron belül elvégzett feladat. Csak így lehet ugyanis szembeszállni azzal a menedzseri felfogással, hogy a legolcsóbb és a legjobb megoldás a falakon kívül megvásárolni a szakértelmet.

Ugyanakkor számos módja van annak, hogy magunkat vonzó, pénzkímélő alternatívaként kínáljuk el a külső megbízásokkal szemben. Ehhez azonban újra meg újra friss szemmel kell áttekinteni a munkafolyamatokat és -módszereket.

Ebben pedig nem a számítógépes rendszerfejlesztők és nem a könyvtár által alkalmazott programozók nyújtják a legtöbb segítséget. Az új rendszer installálása gyakran több hónapnyi kihagyást eredményez a rendelésekben, s végül is csak azzal jár, hogy a munkát ugyanolyan jól végezzük el, mint ed-

dig. Nem gazdaságosabban! A programozókat pedig elsősorban a nyilvános szolgálat felől érkező kérések teljesítése köti le, s nincs idejük a belső munkák programjainak a fejlesztésére.

Az új technológia hullámokban érkezett meg a könyvtárakba. Mostanra elvesztettük magabiztosságunkat, s arra várunk, hogy valaki majd elvégezze helyettünk azt a munkát, amit egy új funkció beillesztése jelent a rendszerbe. Holott számos lehetőség hever előttünk, s bár nem vagyunk a rendszer szakértői, sok mindent megoldhatnánk vele. Gyakran csak két százalékát használjuk ki a szoftver lehetőségeinek.

A Buffaloi Egyetemi Könyvtárban éppen az anyagok túlzott kezelése, az ismétlődő munkák és az időigényes feladatok terén sikerült egyszerű módszerekkel is jó eredményeket elérni, anélkül, hogy az alkalmazott számítógépes rendszer érdemi szakértői lettek volna. (A cikk ismertet ezek közül néhány eljárást.)

Az új hozzáállásból két járulékos haszon is származott: megerősödött az önbizalmuk, s a személyzet megszabadult a fontos, de agytompító ismétlődő munkáktól.

Elérték azt, hogy szabad kezet kaptak a külső megbízások munkáit illetően, mert olyan helyzetbe küzdöttek magukat, hogy jobban, gyorsabban és olcsóbban végeznek el bizonyos munkákat, mint mások a falakon kívül.

Egyetlen könyvtári menedzser sem vitatja a személyzet hatásköre növelésének szükségességét és hasznosságát. A gazdaságosságot javítja, ha nő a munkatársak önállósága, bővül döntési köre. A könyvtári menedzserek sem képesek minden problémát maguk megoldani, s nincsenek tisztában a technológia lehetőségeivel sem. Szükség van min-

den munkatárs közreműködésére. Ez jelenti a valódi alternatívát a külső megbízásokkal szemben.

(Papp István)

Lásd még 367, 392-393, 407, 415

Pénzügyi és gazdasági kérdések

99/389

SCHESCHY, Virginia M.: Outsourcing: A strategic partnership = Tech.Serv.Q. 16.vol. 1999. 3.no. 31-41.p.

Bérmunka kiadása könyvtárakban: stratégiai együtműködés

Bérmunka kiadás; Formátum -gépi; Gazdaságosság -könyvtárban; Gépi dokumentumleírás; Kapcsolat intézményekkel

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be: HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER, Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton, N.Y. 13904]

Az utóbbi időben a könyvtári szakirodalom egyre többet foglalkozik azzal a jelenséggel, hogy a könyvtárak bizonyos feladatokat megbízás alapján külső szervezetekkel végeztetnek el. Főként a katalogizálás terén terjedt el ez a gyakorlat, előzményeit már a Kongresszusi Könyvtártól megvásárolt nyomtatott katalóguscédulákban is fel lehet fedezni.

A külső megbízás egyik oka, hogy a könyvtár takarékoskodni akar költségeivel, bár az eltérő katalogizálási gyakorlatok miatt szinte lehetetlen megállapítani, mennyibe is kerül egy leírás. A másik ok az átfutási idő csökkentésére való törekvésben rejlik.

S végül a harmadik, hogy ily módon növelni lehet a könyvtár katalogizálási kapacitását újabb személyzet beállítása nélkül.

A könyvtárak közül némelyek a teljes feldolgozó munkát külső vállalkozóknak adják, míg mások csak a retrospektív katalogizálást számítógépes rendszerükhöz. Ismét mások a betekintésre kért művek esetében vagy az állandó megrendelésre (standing order) beérkező könyvekre nézve fordulnak ehhez a megoldáshoz. Vagy csak a bibliográfiai leírást kérik az eladótól, vagy hozzárendeltetik vele leltári és raktári számaikat, ill. jelzeteiket, vagy komplett feldolgozást kérnek, a könyv szerelésével együtt.

A külső megbízás nem egyszerűen a megrendelést, egy szerződés aláírását jelenti, hanem alaposan előkészített, partneri viszonyt a könyv eladója, a könyvtár által alkalmazott számítógépes rendszer, a könyvtárral kapcsolatban álló bibliográfiai ügynökség (pl. OCLC, kooperációs kör, osztott katalogizálást végző együttes, közös katalógus stb.), s maga a könyvtár között.

A terjesztővel kötött szerződésben tisztázni kell olyan dolgokat, mint a raktári jelzet beillesztése a rekordba, különösen ha a könyv több részlegbe is bekerül; mi történjék azokkal a könyvekkel, amelyekről már van teljes MARC rekord a könyvtárban; melyek a könyvtár speciális kívánalmai stb. A szolgáltató kiválasztását nyilván ajánlatkérés előzi meg.

A könyvtár számítógépes rendszerét is fel kell készíteni a külső rekordok fogadására. Milyen módosításokra van szükség, hogy ezek a rekordok együtt kezelhetők legyenek a bibliográfiai ügynökségtől érkezettekkel? Interneten lesznek-e szállítva vagy valamiféle hordozón? Stb.

A könyvtárakat általában szerződések kötelezik, hogy kurrens katalogizálásuk minden termékét rendelkezésére bocsássák annak a bibliográfiai ügynökségnek, amelynek tagjai. Ezt a kérdést is tisztázni kell a terjesztővel, mert gyakran többet nyújt,

mint egyszerű bibliográfiai leírást (pl. tartalomjegyzéket).

A könyvtár természetesen nem számolhatja fel teljes feldolgozó munkáját. Fel kell készülnie a beérkező rekordok fogadására, helyi rendszerébe való beillesztésükre. Új munkaköri leírásokat kell készíteni. Más- és másképpen kell kezelni a teljesen katalogizált és feldolgozott, a nem katalogizált, de teljesen feldolgozott, a nem katalogizált és részben feldolgozott, és az egyáltalán nem katalogizált és feldolgozatlan anyagot. Nagy gondot kell fordítani a személyzeti problémák kezelésére.

(Papp István)

99/390

SABEL, Stephan: Unternehmen fördern den Managementnachwuchs: Drei Jahre Fundraising an der Wirtschaftswissenschaftlichen Seminarbibliothek, Abt. Betriebswirtschaftslehre, der Universität des Saarlandes = Bibliotheksdienst. 33.Jg. 1999. 5.no. 780-785.p.

A vállalatok mint egy egyetemi könyvtár szponzorai

Szakkönyvtár -közgazdasági; Támogatás -pénzügyi -társadalmi; Tanszéki könyvtár

A Saar-vidéki Egyetemen (Saaarbrücken) belül a 4 ezer hallgatót kiszolgáló közgazdaságtudományi szemináriumi könyvtár viszonylag elkülönített egységként működik az üzemgazdasági könyvtár (6 főfoglalkozású könyvtáros, közel 100 ezer kötet monográfia, 140 kurrens folyóirat). Az 1965. évi finansziális megszorítások ezt a könyvtárat is érzékenyen érintették: a költségvetési keretből a folyóiratok előfizetése után egyetlen monográfiát sem tudtak vásárolni. A könyvtár külső források előteremtésére kényszerült, s úgy döntöttek, hogy az oktatás és a könyvtár szakterületéhez közel álló vállalatoktól fognak segítséget kérni.

Első lépésként összeállították a szponzorálásra felkérendő cégek jegyzékét. Azokhoz a vállalatokhoz fordultak, melyek

- menedzser-utánpótlásukat az egyetem végzett hallgatóiból nyerhetik, vagy
- vevőkörükben sok egyetemi hallgató van, vagy
- image-növelést jelent számukra, ha cégük neve egyetemi környezetben jelenik meg.

1996 során 250 ilyen szempontok szerint kiválasztott vállalathoz fordultak kérésükkel. A címeiket, a kiküldött leveleket és a válaszokat egy e célra kialakított saját adatbázisban tartották nyilván. A regionális és az országos lapok mint a „saarbrückeni modellt” mutatták be a kezdeményezést, a kedvező sajtóvisszhang előnyösen befolyásolta a kapcsolatok levél útján ill. telefonon történő kialakítását.

Az első akció eredményeként 20 cég vállalt szponzorálást 100 és 5000 DM közötti felajánlásokkal, összesen 30 ezer DM összegben. A 20 szponzor közül 6 a folyamatos támogatást is vállalta.

A levélakciót a könyvtár 1997-ben és 1998-ban is megismételte, alkalmanként 100 új vállalatot is megkeresve. 1998-ra a szponzorok száma 25-re emelkedett, a felajánlott összeg pedig meghaladta a 60 ezer DM-et. A részvétel a vállalkozó szférán túlra is kiterjedt: könyvkiadók és könyvkereskedők könyvajándékokkal járultak hozzá az állomány növeléséhez, egy magánszemély nagyobb összeget ajánlott föl, egy tanulócsoporthoz pedig rendezvénynek bevételét adta át.

A szponzorálás nem pusztán jószívúségből történik, hanem ellenszolgáltatásokért is. A könyvtár a következő viszonzásokat garantálja:

- pénzügyi kimutatást ad minden adományról és az abból beszerzett művekről,
- a szponzori pénzekből vásárolt könyvekbe etikett helyez a szponzor nevével és cégjelével,
- a katalógusteremben a „szponzorok tábláján” publikálják az adományozók nevét és cégjelüket,
- a könyvtár információs kiadványain szintén láthatóak a szponzorok jelei,

- egyes szponzorok számára engedélyezték, hogy vállalatuk tevékenységét a könyvtár tereiben is megjelenítsék,
- a katalógusteremben elhelyezett számítógép képernyőjén valamint a könyvtár honlapján „a könyvtár köszöni szponzorai nagylelkű támogatását” felirattal megjelenik a szponzorok neve és cégjele.

Az akció a kezdő években nagy munkaráfordítást igényelt, ma már a vele járó tevékenység a könyvtár mindennapos munkájával párhuzamosan végezhető, viszont a könyvtár számára finansziális biztonságot nyújt a belátható jövőre.

(Katsányi Sándor)

99/391

MEDVEDEVA, G.: Popečitel'skij sovet dejstvuet = Biblioteka. 1999. 3.no. 47-50.p.

A segítő tanács működik

Támogatás -pénzügyi -társadalmi; Városi könyvtár

A jótékonykodás a forradalom előtti Oroszországban mindig fontos szerepet játszott a társadalom életében. Az oroszországi mecénások jótékonsági intézményekbe tömörültek, és gondoskodtak a rájuk bízott intézmény működési feltételeiről.

A permi járásban a XIX. század második felében működött Maria Fjodorovna cárnő jótékonsági egylete a süketnémákért. Előtte a börtönök érdekében fenntartott jótékonsági egylet tevékenykedett itt. A levéltárakban található feljegyzést a „Nemzeti józanságért” egyletről, bár az egylet által nyitandó „teázó-olvasók” létrejöttéről nem maradtak bizonyítékok.

A múlt században a különböző társadalmi rétegek – egyháziak, kereskedők, földbirtokosok – összefogtak a jó cél érdekében, hogy megerősítsék a város számára fontos intézmények anyagi helyzetét.

Néhol segítségkérő felhívást intéztek az iskolák és menhelyek nevében, néhol jótékonsági vásárokon a lakosságtól ingyenesen kapott mezőgazdasági termékeket árulták, máshol gyűjtést szerveztek egy-egy ünnep alkalmából. Az összegyűlt összeget bérek kifizetésére, épületek biztosítására, étkeztetésre, ruhára, a menhelyek lakóinak ruhamosására fordították. Sadrinszk kereskedőváros saját jótékonsági szokásokkal rendelkezett. A város történetébe belekerült jótetteivel egy első céhes kereskedő, aki 1881-ben egy városi iskolaépület megvásárlására áldozta pénzét és 1894-ben gyerekmenhely számára vett kétszintes kőépületet.

A múlt századból vett példák után a jelennel foglalkozik a cikk. 1996-ban a város lakói ünnepélyesen emlékeztek meg városuk fennállásának 120. évfordulójáról. A permi helytörténész–bibliográfus D.D.Szmisljaev jótékonsági estet szervezett a sadrinszki közkönyvtár javára. Az összegyűlt pénzből Puskin, Lermontov, Grigorovics műveit, Krilov meséket és Pleseev versesköteteket szereztek be.

A szerző szerint elengedhetetlen a pénzhez jutás új feltételeit megtanulni, és felteszi a kérdést, igazuk van-e azoknak, akik a keserőségeiket az ország általános szétesésével magyarázzák. Hivatkozik továbbá az amerikai kollégákra, akik nem szégyellnek anyagi segítséget kérni különböző alapítványoktól, magáncégektől, tehetős könyvbarátoktól, és művészpartolóktól. Nem szponzorokról, hanem mecénásokról kell beszélni.

Oroszországban az újjgazdagok körében kihalófélben van a mecénás tevékenység. Félnek, hogy az adakozás felhívja magukra az adóhatóságok figyelmét. A könyvtárak azzal a kikötéssel kaptak különböző összegeket, hogy ne említsék az adományozó nevét sem reklámhordozón, sem köszönetnyilvánító helyen. Kissé más a helyzet a nagy ipari intézményekkel, a volt pártrendszer utódaival. Egy részük pénzt adott, de kézzelfogható segítséget jelentett még a könyvtár épületének karbantartása, gyerekek és fiatalok olvasótáborának létrehozása.

1996 novemberében a Központi Városi Könyvtárban rendezett tanácskozás résztvevői felhívást intéztek a városi intézmények vezetőihez, hogy jöjjön létre egy a Központi Városi Könyvtárat támogató nonprofit szervezet: a „Segítő Tanács”.

Választottak egy kezdeményező csoportot, mely meghatározta a segítő tanács céljait és feladatait. A tanács működésének köszönhetően sikerült a könyvtári rendezvényekre nyereményeket, ajándékokat szerezni, az intézeti árvagyerekeket elhozni a gyerekkönyvtár ünnepségeire. Nemcsak anyagiakban fejzhető ki a segítségnyújtás, hanem a könyvtárügyet is népszerűsíti és a városi könyvtári hálózat fennmaradása függhet tőle. A „Segítő Tanács” munkájában való részvétel erősíti a lokálpatriotizmust is.

(Pécsiné Galyas Irina)

99/392

HEERY, Mike: Winning resources = Bottom Line. 12.vol. 1999. 2.no. 57-67.p. Bibliogr.

Hogyan juthatnak a könyvtárak több anyagi forráshoz: gyakorlati technikák és készségek a különböző könyvtártípusokban dolgozók számára

Gazdálkodás -könyvtárban; Munkaszervezés; Támogatás -pénzügyi -általában; Vezetés

A cikk azt a kérdést járja körül, hogyan szerezhetnek a könyvtárosok anyagi támogatást fenntartóiktól. A szerző szerint a támogatás biztosítása rendkívül fontos a változások időszakában, és gyakorlati tanácsokat is ad a pénzügyi források beszerzésére és kezelésére. A tanulmány megvizsgálja több könyvtár pénzügyi környezetét, áttekintve a pénzügyi korlátozásokat, szervezeti változásokat, bér-munka kiadását, szolgáltatási megállapodásokat és a bevétel-szerzési módszereket. Kiemeli a könyvtárak és tájékoztatási részlegek anyaintézményükkel való integrálódásának fontosságát. Hangsúlyozza a

politikai képességek szerepét a források megszerzésében és bemutatja, mit jelent ez a gyakorlatban a közkönyvtárakban, egyetemi és szakkönyvtárakban dolgozók számára. Végül a cikk a takarékosági intézkedések hatásának néhány aspektusával foglalkozik.

(Autoref.)

Lásd még 324, 346, 364, 388, 413

Személyzet

99/393

VOGEL, Heidrun: Neue Zeitarbeitsformen. Vor- und Nachteile für den Bibliotheksbetrieb = Buch Bibl. 51.Jg. 1999. 4.no. 234-238.p. Bibliogr.

Res. angol nyelven

A részdíós foglalkoztatás új formái, ezek előnyei és hátrányai a könyvtárak számára

Hatékony-ság; Kommunikáció -személyeztetten belül; Könyvtáros -részfoglalkozású; Munkaidő; Távmunka

A közalkalmazottak 20%-a Németországban részmunkaidőben dolgozik, az így foglalkoztatottaknak 90%-a nő. Mivel 5 könyvtáros közül 4 nő, a könyvtárakat ez a probléma közelről érinti.

A részmunkaidőnek az újabb munkaügyi törvények folytán négy sajátosan mobil formája vált lehetővé: a sabbatical, az otthon végezhető távmunka, az alternatív távmunka és a nyugdíj előtti részmunkaidő.

A sabbatical a részmunkaidőnek az a sajátos formája, melyben az alkalmazott hosszabb időn át a teljes munkaidőnek megfelelő időtartamban dolgozik, majd ezt egy hosszabb, összefüggő szabaddíós szakasz követi, mely alatt minden szolgálat alól

felmentést kap. Ezt a formát elsősorban a magas jövedelmű, gyereket nem nevelő alkalmazottak kedvelik, akik a hosszú szabad időt pl. utazásra tudják fordítani.

Az otthon végzendő távmunka gyorsan terjed Németországban, összefüggésben a számítógépes munkafolyamatok sokasodásával és a távközlési technika fejlődésével. 1994-ben 150 ezren dolgoztak ebben a formában, 2000-ben várhatóan 800 ezren fognak, a munkavállalók 5%-a. A távmunka jogilag teljes idejű alkalmazásnak számít, sajátos problémáit (pl. ki milyen mértékben köteles a működési költségeket fizetni) még nem rendezi jogszabály.

Az alternatív távmunka – amikor az alkalmazott munkaidejének meghatározott részét a munkahelyén, másik részét otthonában tölti – a távmunka leggyakoribb formája. Elsősorban a kvalifikált munkát végzők és a vezetők részesítik előnyben.

A nyugdíjas kor előtti részmunka vállalásra 1996 óta van törvény által szabályozott lehetőség. Az 55 éves kor betöltése után a munkavállaló teljes munkaidejét felére csökkentheti. Ez a munkabér arányos csökkenésével is jár, ezért a könyvtárakban – a munkavállalók előregedése ellenére – alig veszik igénybe, jóllehet a munkaadó számára kedvező lehetőséget teremtene fiatal munkaerők alkalmazására.

A könyvtárakban a részmunkaidő lehetőségét szinte kizárólag nők veszik igénybe. A szerző 19 könyvtárosra kiterjedő tájékozódása szerint a kolléganők a részmunkaidőt elsősorban azért vállalják, hogy családi kötelezettségeiknek jobban eleget tudjanak tenni, másodsorban hogy több szabad idejük legyen. Néhányan viszont csak ebben a formában tudtak álláshoz jutni.

A részmunkaidőt vállalók többsége úgy érzi, hogy a rövidebb idő alatt hatékonyabban tud dolgozni. Ezt a vezetők egy része is megerősíti, van aki 30-35%-osra becsüli a munka hatékonyságának növekedését, más vezetők viszont azt hangsúlyozzák,

hogy különböző jellegű munkakörökben más-más hatással van a részmunka. Maguk a vezetők is előszeretettel élnek a heti egy szabadnapot biztosító munkaidő-csökkentés lehetőségével, és úgy érzik, hogy ez a többi nap frissebb munkavégzését biztosítja számukra. A mérleg másik serpenyőjében viszont a munkatársakkal való kapcsolat megszakítása áll.

A könyvtárakban csak néhány magasan kvalifikált munkatárs veszi igénybe a sabbatical-t, például az új számítógépes programok kidolgozása után távoztak hosszabb időre. Az ő esetükben azonban a megfelelő színvonalú helyettesítés szinte megoldhatatlan.

A könyvtári távmunka elsősorban a számítógépes katalógusépítésnél és állományfeltárásnál terjedt el. Néhány könyvtárban egy éves kísérleti modellként vezették be a távmunkát katalógusépítési feladatok megoldására. A kísérlet sikerét szkeptikusan értékelték. A legkritikusabb pont: a közvetlen munkatársi kapcsolatok hiányában az otthon dolgozók izolálttá válnak, elszakadnak a könyvtári élet egészétől. A vezetők a munkafegyelemben és annak ellenőrizhetőségében is kételkednek, és nem érzik megnyugtatóan rendezettnek a működési költségek megosztásának ügyét sem.

Összegezve: az új részmunkaidős formák a könyvtárak számára kedvező lehetőségeket tartogatnak, ha ezeket jól ki tudják használni, és a negatív következmények, mindenekelőtt a résztvevők izolálódása ellen tudatosan és tervszerűen védekeznek.

(Katsányi Sándor)

99/394

SCHÖGL, Christian – VOGLMAYR, Birgitt: Welche Informationsmanager braucht die Wirtschaft? Bedarf an Informationsspezialisten in österreichischen Unternehmen: eine Exploration = NFD Inf. 50.Jg. 1999. 4.no. 211-216.p.

Res. angol nyelven

Milyen információs szakembereket igényel a gazdaság? Osztrák vállalatok szakemberszükséglete egy felmérés tükrében

Dokumentáló -felsőfokú; Felmérés; Képesítés; Munkakör; Üzemi tájékoztatási központ

A burgenlandi Eisenstadt (Kismarton) főiskoláján 1997-ben informatikai képzést vezettek be. A végzettség elhelyezkedésénél azonban feltételezhetően gondot fog jelenteni, hogy a következő években az államháztartási költségek előírt konszolidációja miatt a közalkalmazottak körében, így a közkönyvtárakban is létszámcsökkentés várható. Ugyanakkor valószínűleg növekszik a gazdasági szektor felvevőpiaci szerepe. A főiskola ezért 1998 tavaszán felmérte, milyen információs munkaerőt igényelnek a vállalatok. Az Interneten szereplő adatok alapján kérdőívet küldtek az 500 legnagyobb bevételű ausztriai vállalatnak, ebből 61-et kaptak kitöltve vissza. A 61 válaszoló közül 49 ipari vállalat, 6-6 pedig a kereskedelmi illetve a szolgáltatói szektorhoz tartozik. A válaszoló vállalatok többségének nincs saját információs-dokumentációs részlege. Az ilyen részleggel rendelkező 13 vállalat nagyobb része ezer munkásnál többet foglalkoztató nagyüzem. A többiek általában külső tájékoztató intézmények szolgáltatásait veszik igénybe (16 vállalat), mások úgy válaszoltak, hogy erre a magas költségek miatt nincs lehetőségük (9), illetve hogy nincs is rá szükségük (8).

A 61-ből 26 vállalat felelte azt, hogy náluk valamilyen dokumentációs tevékenység folyik. A dokumentáció jellegét illetően a válaszok nagyságrendje alapján a következő gyakorisági sorrend állapítható meg: 1. Az intézmény projektjéhez kapcsolódó dokumentáció. 2. Piaccgazdasági dokumentáció. 3. Tudományos-technikai dokumentáció. 4. Szabadalmi dokumentáció. Ez a sorrend megegyezik a Osztrák Gazdasági Kamara átfogó vizsgálatának sorrendjével.

A vállalatok a külső információs intézményektől elsősorban piaci adatokat szereznek be (56 említés), továbbá pályázati és bankhitel adatokat (50), jogi információt (47), statisztikai adatokat (45), céginformációt (41), tudományos-technikai információt (33) és szabadalmi információt (26).

A vállalatok által igénybe vett külső információs intézmények közül a legtöbben a piackutatókat említették (37 említés), a Gazdasági Kamara szolgáltatásait (24), a vállalkozói tanácsadókat (11), legkevesebben az információs brókereket (4).

Milyen személyzeti megoldást tartanak jónak a vállalatok információs menedzsmenti feladataik megoldására? (E kérdés mögött a végzett hallgatók elhelyezkedésének problémája rejlik.) A vállalatok túlnyomó többsége nem látja szükségesnek a teljes vagy fél munkaidős státusz munkába állítását, csak néhány óras munkaráfordítást vagy a kizárólag külső szolgáltatások átvételét látja indokoltnak. Egyedül a számítógép-alkalmazói munkakört említette meg 16 megkérdezett intézmény, mint olyant, ahol teljes munkaidős foglalkoztatást lát szükségesnek. A megkérdezettek közül 35 vállalkozó úgy látja, hogy a főiskolai képzés tartalma megfelel a vállalat sajátos információs menedzséri igényeinek is. Az örömdetesesen magas számú pozitív válasz értékét azonban csökkentti, hogy a legtöbb vállalkozó nem ismerte a főiskolai képzés közelebbi tartalmát.

(Katsányi Sándor)

99/395

FELT, Elizabeth Caulfield: Holland Library's electronic resource librarians: a profile of these positions = Ref.Lib. 1999. 64.no. 75-86.p.

A Holland Könyvtár elektronikus forrásokkal foglalkozó könyvtárosai és feladataik

Egyetemi könyvtár; Elektronikus dokumentum; Munkakör; Referenz; Személyzet

[A forrás-folyóirat az alábbi címen szerezhető be:
HAWORTH DOCUMENT DELIVERY CENTER,
Haworth Press, Inc., 10 Alice Street, Binghamton,
N.Y. 13904]

A Washingtoni Állami Egyetem Humán- és Társadalomtudományi Könyvtárban (Holland Library) négy referenz-könyvtárost alkalmaznak kizárólag az elektronikus forrásokra irányuló tájékoztatásra. A cikk megvizsgálja, miért létesítették ezeket a munkaköröket, hogyan változtak az idők folyamán, és mi várható a jövőbeli fejlődésük tekintetében.

(Autoref.)

99/396

RZECZKOWSKA, Barbara: Malkontent biblioteczny?
= Bibliotekarz. 1999. 3.no. 15-16.p.

Könyvtári elégedetlenkedés?

Személyzet; Munkahelyi légkör

Sajnos, a könyvtári elégedetlenkedő létét nem kell megkérdőjelezni, mivel előfordulása korántsem „fehér holló”. Ki ne ismerne olyan munkatársat, aki örökké elégedetlen, örökké háborog, becsmerli kollegái teljesítményeit. A vele való együttélés – bizony – korántsem „leányálom”.

Az elégedetlenkedő az olvasók érdekeire hivatkozva szokott szinte kivétel nélkül fellépni. Viszont saját tévedéseit képtelen belátni: vagy nem ismeri el meglétüket, vagy mást okol miattuk.

A könyvtári munkának nincs olyan területe, amelyen nem találna kivetnivalót. Mostanában azonban a számítógépesítés területét nézte ki magának. Pl. ha egy-egy könyvtárban a retrokonverzió kerül napirendre, mindjárt tiltakozik a bibliográfiai leírások tervbe vett revíziója miatt, mondván: minek egy olyan munkát még egyszer elvégezni, amelyet valamikor már elvégeztek. De az ezzel ellentétes el-

határozásról is megvan a véleménye: a könyvtár maradi.

Egyébként az elégedetlenkedő könnyen forgatja szakmai meggyőződésének köpönyegét. Amikor a cikk írója 1990-ben könyvtára számítógépesítésére tett javaslatot, az elégedetlenkedő volt az, aki szót emelt ellene. S milyen határozottan. Nyolc évnek sem kellett azonban eltelnie, a szóban forgó kolléga az olvasót legszívesebben kibertérbe ültetné.

(Futala Tibor)

Lásd még 376, 415

Marketing, közönségkapcsolatok

99/397

VOHLÍDALOVÁ, Vera: Knihovny a politikové = Čtenář. 51.roč. 1999. 3.no. 66-68.p.

A könyvtárak és a politikusok

Állami irányítás; Public relations

A szerző abból indul ki, hogy a demokráciát is tanulni kell, s ez egyáltalán nem könnyű lecke. A korábbi „paternalista gondoskodást” bírálók közül sokan visszasírják a „régii szép időköt”.

A jelenlegi ingatagságokat az okozza, hogy a politikus és az állampolgár egyaránt kísérleteket folytat az érvényesülés útjairól–módjairól. Eközben nem ritkák a törvények „kiskapuinak” igénybevételei, sőt: a törvénysértések sem.

A könyvtárügy és a könyvtárak számára ez az erjedő átmenet mindaddig kedvezőtlen volt. A vezető politikusok, különösen az éppen hatalmon lévő párt hetvenkedő megnyilatkozásai általában figyelmen kívül hagyják a békés természetű könyvtári és tájékoztató munkát. Ebben a települési önkormány-

zatok tagjai is követik őket, lévén számukra is a „látványos” produkció a legvonzóbb.

Egyébként a politikusok könyvtárakkal kapcsolatos magatartásában – tapasztalhatta csodálkozva e cikk szerzője – ugyancsak nem bizonyul minden optimálisnak Nyugaton sem. Ott is népszerű a „könnyebb ellenállás” vonalán való mozgás. Az intelem, amelyet szerzőnknek a nyugati kollégák mondtak, a következőképpen hangzik:

„Mindenütt jelen kell lenni, minden meghívást elfogadni, keresni az alkalmakat, ahol valami történik, akár politikai pártok, akár az önkormányzatok ren-

dezik őket. Itt beszédtémává kell tenni a könyvtárak és szolgáltatásaik dolgát. Életrevalóságunkat nekünk is állandóan dokumentálnunk kell. Önök is támaszkodjanak a megnyert közvéleményre.”

A közvélemény Nyugaton olykor cselekvésekbe csap át. Pl. Németországban az egyetemi hallgatók és tanárok sztrájkjal tiltakoztak az egyetemi könyvtárak állományépítési kereteinek megnyírbalása ellen.

(Futala Tibor)

Lásd még 348, 384, 390

FELHASZNÁLÓK ÉS HASZNÁLAT

Használat- és igényvizsgálat

99/398

SCHWARZ, Hanspeter: Die privatwirtschaftlichen Kunden der ETH-Bibliothek Zürich. Neue Erkenntnisse über ein wichtiges Kundensegment. Ergebnisse einer Umfrage von Frühjahr 1998. = Bibliotheksdienst. 33.Jg. 1999. 4.no. 581-591.p.

A zürichi Államszövetségi Műszaki Főiskolai Könyvtár kapcsolata a magánvállalatokkal. Az 1998 tavaszán végzett felmérés eredményei

Felmérés; Főiskolai könyvtár -műszaki; Igénykutatás könyvtári szolgáltatásokra; Könyvtárhasználat; Termelés információellátása

A zürichi Államszövetségi Műszaki Főiskolai Könyvtár Svájc legnagyobb műszaki-természettudo-

mányi könyvtára. Feladatköre kétirányú: belső (felsőoktatási) és külső (országos) funkciókra oszlik. Belső feladata a főiskola 90 intézetének és közel 12 ezer hallgatójának ellátása a mérnöki és a természettudományok, valamint a matematika és az informatika irodalmával. Ez a feladat a könyvtár kapacitásának kb. 60%-át veszi igénybe. A külső, országos feladata: az Államszövetségi Műszaki Főiskola Zürichen kívüli kutatóintézeteinek ellátása, a svájci magánvállalkozók, hivatalok és egyesületek, a kantonok és a városok, valamint magánszemélyek ellátása a gyűjtőkörébe tartozó irodalommal és információval. Ez a funkció a könyvtári kapacitásnak kb. 40%-át veszi igénybe.

A könyvtár eddigi magatartása a külső használókkal szemben egyrészt passzív volt, másrészt maximálisan aktív. Passzívan várta a megrendeléseket, nem adott magáról megfelelő információt sem a potenciális, sem a tényleges használóinak. A beérkező megrendeléseket viszont a legnagyobb aktivitással elégítette ki: rövid szállítási határidő, olvasó-